

PROLOOG

Ta istub oma laua taga, hall hirmust selle tohutu sammu ees, mida, kui see kord astunud, enam olematuks ei tee. Nagu aeg ja surm.

Ta kirjutab ja sulg väriseb ta käes.

Olen sellele juba mõnda aega mõelnud. Saan aru, et suurem osa inimesi ei mõista, miks ma seda teen, eriti need, kes armastavad mind ja keda armastan ka mina. Saan öelda ainult, et mitte keegi ei tea, millises pörgus ma elanud olen. Ja viimastel nädalatel on see muutunud lihtsalt talumatuks. Mul on aeg minna. Mul on kohutavalt kahju.

Ta kirjutab oma nime alla. Tavapärane toretsev kritseldus. Loetamatu. Ja voldib kirjakese kokku, nagu võiks teksti peitmine selle kuidagi olematuks muuta. Nagu halva unenäo. Nagu selle sammu, mille ta kohe pimedusse astub.

Nüüd ta tõuseb ja vaatab oma toas viimast korda ringi, juures, kas tal tõesti jätkub julgust see ära teha. Kas ta peaks kirja sinna jätma või mitte? On sel tegelikult mingit tähtsust? Ta heidab sellele pilgu, kiri on nüüd uuesti lahti vajunud, toetatud vastu monitori, kus ta loodab selle kindlasti silma hakkavat. Kui ta pilk langeb kaarjatele kirjatähtedele, mida ta õppis kasutama kõigi nende aastate eest, mil kogu elu teda veel ees ootas, torkab talle südamesse terav kahetsusvalu. Nukravõitu meenus süütusest ja noorusest. Kriiditolmu ja koolis pakutud sooja piima lõhn.

Kui mõttetu see kõik on olnud!

ESIMENE PEATÜKK

Kui Fin avas silmad igivanas kivimajas, mis oli neile tormi eest varju pakkunud, oli selle üle ujutanud kummaline roosa valgus. Peaaegu kustunud lõkkest kerkis seisvasse õhku laisk suitsuviirg ja Whistler oli kadunud.

Fin upitas ennast küünarnukkidele ning nägi, et kivi oli sissepääsu eest ära veeretatud. Selle taga nägi ta mägede kohal rippuvat roosikarva koiduaegset udu. Torm oli lõppenud. Vihm oli maha sadanud ja jätnud endast järele ebaloomuliku vaikuse.

Fin ajas end vaevatult tekkide alt välja ja ronis tulest mööda sinna, kus ta riided olid kivile laiali laotatud. Need olid veel pisut niisked, aga piisavalt kuivad, et uuesti selga panna, ja selili lamades kiskus ta püksid jalga ning ajas ennast siis istukile, et särk kinni nõõpida ja džemper üle pea tõmmata. Ta sikutas sokid jalga, surus jalad saabastesse ja puges siis käsuli hoonest välja mäe peale, vaevumata saapapaelu siduma.

Talle avanes peaaegu üleloomulik vaatepilt. Kõikjal ümberringi järsult kerkivad Lewise edelaosa mäed kadusid madalate pilvede hämusse. Allapoole jääv org tundus olevat laiem kui eelmisel õhtul välguvalguses. Oru põhja laiali pillutatud hiiglaslikud kaljurüngad kerkisid viirastuslikena ida poolt orgu rullivas udus, kust veel nähtamatu päike ebaloomulikult punast kuma heitis. Tundus, nagu oleks tegemist aegade algusega.

Posu katkiste varjualuste taga, mida nad mesitarudeks nimetasid, oru kohal kõrguval mäeharjal joonistus välja Whistleri siluett ja Fin komberdas värisevatel jalgadel üle vettinud maapinna tema juurde.

Whistler ei pöördunud ega teinud ta saabumist märkama. Ta lihtsalt seisis nagu aegruumis tardunud kuju. Ta nägu rabas Fini, kogu värv oli sellest kadunud. Ta habe mõjus nii, nagu oleks see musta ja

halli värviga valgele löuendile plätserdatud. Pillk ta silmis oli eksinud murelikesse mõtetesse, tume ja läbitungimatu.

„Mis lahti?“

Aga Whistler ei vastanud ning Fin pöördus vaatama, mida ta põrnitseb. Esimese hooga ajas orus avanev vaade ta lihtsalt täiesti segadusse. Ta mõistis kõike, mida nägi, aga ometi polnud selles mingit loogikat. Ta pöördus ja vaatas tagasi mesitarude ja nende kohal kerkiva kaljurüngaste segadiku poole kiviklibusel nõlval. See tõusis mäeharjani, millel seistes oli ta eelmisel öhtul näinud välkude peegeldumist all järves.

Siis pööras ta pilgu tagasi oru poole. Aga järve ei olnud. Ainult suur tühi auk. Järve piir oli selgelt näha seal, kus see ajastute jooksul oli turvast ja kaljut kulutanud. Sellest maa sisse jäänud lohu põhjal otsustades oli järv olnud ühtpidi natuke üle pooleteise kilomeetri pikk, umbes kaheksasaja meetri laiune ja viieteistkümne või kahekümne meetri sügavune. Järve põhi oli paks segu turvast ja muda, mida võrtsitasid suuremad ja väiksemad kivirahnud. Selle idapoolses otsas, kus org hommikusse uttu kadus, oli lai pruun kanal läbi turbavälja murdnud, see oli kümne või viieteistkümne meetri laiune, nagu mudane rada, mille oli jätnud mingi hiiglaslik tigu.

Fin vaatas Whistlerile otsa: „Mis järvega juhtus?“

Aga Whistler lihtsalt kehtas õlgu ja raputas pead: „See on läinud.“
„Kuidas saab üks järv lihtsalt kaduda?“

Whistler jõllitas tükk aega tühja oru poole, nagu oleks transis. Kuni korraga, nagu oleks Fin alles nüüd küsinud, vastas ta: „Kunagi ammu juhtus midagi sarnast. Enne kui meie sinuga üldse sündisime. Kunagi viiekümnendatel. Morsgailis.“

„Ma ei saa aru. Mida sa silmas pead?“ Fin oli täiesti segaduses.

„Sama asi. Postiljon möödus oma teel Morsgailist Kinlochresorti igal hommikul järvest. See oli kaugel, keset kuramuse pärapõrgut. Loch nan Learga. Nii et ühel hommikul tuleb ta nagu ikka mööda teerada ja järve ei ole. Ainult suur auk seal, kus enne oli järv. Ma olen seal ise palju kordi mööda käinud. Aga siis ajas see kõik hullupööra kiheville. Ajakirjanikud ja teleinimesed tulid siia koguni Londonist.

Ja mida kõike nad arvasid ... noh, nüüd tunduvad need jutud jaburad, aga siis täideti nendega tele-eebrit ja veerge ajalehtedes. Eelistatud oletuse kohaselt oli järve tabanud meteor ja see oli aurustunud.“

„Ja mis *tegelikult* juhtus?“

Whistler kergitas õlgu ja lasi need jälle alla vajuda. „Parima teooria kohaselt on see turbalihe.“

„Mis see on?“

Whistler kõverdas huuli, pilk endiselt kinnitunud kadunud järve mudasele sängile. „Noh ... seda võib juhtuda, kui pikemat aega ei saja. Siin pole see siiski kuigi tavaline.“ Ta peaaegu naeratas. „Turvas maapinnal kuivab ära ja muutub praguliseks. Ja nagu kõik turbalõikajad teavad, kui turvas on kuivanud, siis muutub see veekindlaks.“ Ta nookas sinnapoole, kus hiiglasliku teo limane rada uttu kadus. „Seal allpool on teine järv, oru madalamas otsas. Kui mul oleks raha, siis panustaksin sellele, et see järv siin voolas järgmisse.“

„Kuidas?“

„Suurem osa neid järvi on Lewise gneissil lasuvas turbas. Küllalt tihti eristavad neid millegi tunduvalt ebastabiilsema, näiteks amfiboliidi seljakud. Kui kuivale perioodile järgneb korralik sadu nagu eile õhtul, siis tungib vihmavesi turbasse kuivanud pragudesse ja tekitab aluskivimile mudakihi. Võimalik, et siin läks lihtsalt nii, et järvede vahel olnud turvas libises mudakihi peal minema, ülemise järve veesurve tungis läbi amfiboliidi ja kogu see kuramuse järv voolas mööda orgu alla.“

Päike nihkus pisut kõrgemale, pani õhu liikuma ning udu hakkas tasapisi hajuma. Piisavalt, et nähtavale tuleks midagi punavalgekirjut, mis peegeldas valgust seal, kus pidi olema olnud järve kõige sügavam koht.

„Mis kurat see on?“ küsis Fin ja kui Whistler ei vastanud: „Kas sul binokkel on?“

„Seljakotis.“ Whistler vaevu sosistas.

Fin kiirustas tagasi nende mesitaru juurde ja ronis sisse Whistleri binoklit otsima. Kui ta uuesti mäeharjale jõudis, polnud Whistler liigutanud. Ta põrnitses ikka veel osavõtmatult õõnsust, kus kord oli

olnud järv. Fin tõstis binokli silmade ette ja teravustas vaadet, kuni punavalge objekt selgelt nähtavaks muutus. „Jeesus!“ kuulis ta ennast tahtmatult sosistamas.

See oli väike ühemootoriline lennuk, trobikonna kaljurahnude vahel, väikese nurga all kaldu. See paistis olevat üsnagi ühes tükis. Kokpiti aknad olid mudast ja lõgast läbipaistmatud, aga lennuki kere punane ja valge värv olid selgelt näha. Nagu ka musta värviga maalitud kutsung.

G-RUAI.

Fin tundis, kuidas kuklakarvad püsti tõusid. RUAI, lühend Ruairidhist, keldi vaste Roderickile. Kutsung, millest oli seitsmeteistkümne aasta eest nädalate kaupa igas ajalehes juttu olnud, siis kui lennuk kaduma läks ja Roddy Mackenzie ühes sellega.

Koidu värvitud udu kerkis suitsuna mägedelt. Valitses täielik vaikus. Seda ei häirinud ükski heli. Isegi mitte lindude käratsemine. Fin langetas Whistleri binokli. „Kas tead, kelle lennuk see on?“

Whistler noogutas.

„Mida paganat see siin teeb? Nad ütlesid, et ta oli esitanud lennuplaani, mille kohaselt pidi ta minema Mulli, ja ta jäi kadunuks mere kohal.“

Whistler kehitas õlgu, aga ei lausunud sõnagi.

Fin teatas: „Ma lähen vaatama.“

Whistler kahmas tal käsivarrest. Ta silmis oli kummaline pilk. Kui Fin poleks teda nii hästi tundnud, oleks ta öelnud, et tegemist on hirmuga. „Me ei peaks minema.“

„Miks?“

„Sest see pole meie asi, Fin.“ Ta ohkas. Pikk mõru allaandmise ohe. „Ilmselt peame sellest teada andma, aga me ei tohiks ennast asjasse segada.“

Fin vaatas talle pikalt ja tõsiselt otsa, aga otsustas mitte pärima hakata. Ta tõmbas käe Whistleri haardest vabaks ja ütles uuesti: „Ma lähen vaatama. Sa võid minuga kaasa tulla või mitte.“ Ta surus binokli Whistlerile pihku tagasi ja asus teele künkast alla tühja nõo poole.

Laskumine oli järsk ja keeruline, üle kivide ning kõvaks kuivanud ja siis vihma käes maadligi pekstud heina tõttu libedaks muutunud turba. Kunagise järve kaldaid ääristasid kaljurahnud ja Fin libistas ennast üle nende, pingutades, et jalul püsida ja tasakaalu hoida, kasutades kukkumise vältimiseks käsi. Alla, alla kunagise järve sisekonda, rüües läbi muda ja löga, mis ulatus kohati põlvini kivide vahel, millelt ta tohutu lohu ületamisel jalale tuge otsis.

Ta oli peaaegu lennukini jõudnud, kui pöördus tagasi vaatama ja nägi Whistlerit ainult paari meetri kaugusel endale järgnemas. Whistler peatus raskelt hingates ja kaks meest seisis peaaegu minuti teineteisele otsa vaadates. Siis heitis Fin pilgu tema selja taha, üles üle turba ja kivikihistuste, nagu suurtükiväe kaardi kontuurjoonte, selle poole, mis oli vaevalt kaheteistkümne tunni eest olnud veepiir. Oleks järv endiselt alles, siis oleksid nad praeguseks olnud viieteistkümne meetri sügavusel vee all. Ta pöördus, et läbida viimased meetrid lennukini.

See seisis kaljude ja kivide segadikus järve põhjas imeväikese nurga all, peaaegu nagu oleks jumal selle õrna käega sinna sättinud. Fin tajus Whistleri hingamist enda kõrval. Ta lausus: „Kas tead, mis on imelik?“

„Mis?“ Whistleri küsimus ei kõlanud tegelikult nii, nagu ta tahaks vastust kuulda.

„Ma ei näe mingeid vigastusi.“

„Ja siis?“

„Noh, kui lennuk oleks järve kukkunud, siis peaks see päris puruks olema, eks ole?“

Whistler ei lausunud sõnagi.

„Vaata seda. Sellel peaaegu pole mülkegi. Kõik aknad on terved. Isegi tuuleklaas ei ole katki.“

Fin ukerdas üle paari viimase kivi ja sikutas ennast libistades üles tiivale. „Roostet ka ei paista eriti. Arvatavasti on lennuk suuremalt jaolt alumiiniumist.“ Ta ei sõandanud reetlikult libedal tiival püsti tõusta ja ronis kápuli kokpiti uksele lennuki küljel. Akent kattis paks roheline löga kiht ja sisse näha polnud võimalik. Ta haaras lingist ja püüdis ust lahti tõmmata. See ei liikunudki.

„Ära torgi, Fin,“ hüüdis Whistler talle alt.
Aga Fin oli otsustav. „Tule üles ja aita mind.“
Whistler ei liikunud paigalt.

„Jumala nimel, inimene, siin sees on Roddy!“

„Fin, ma ei taha teda näha. See oleks nagu hauarüvetamine.“

Fin raputas pead ja pöördus uuesti ukse juurde, surus jalad vastu lennuki keret kummalgi küljel ja tõmbas kogu jõust. Uks andis äkilselt järele, kostis vali krigin, nagu rebitaks metalli puruks, ja Fin kukkus tagurpidi tiivale. Esimest korda seitsmeteistkümne aasta jooksul pääses kokpitti päikesevalgus. Fin tõusis uuesti põlvili ja kahmas uksepiidast, et ennast püsti ajada ja sisse vaadata. Ta kuulis, kuidas Whistler ennast tema selja taga lennuki tiivale hiivab, aga ei pöördunud vaatama. Talle avanev vaatepilt oli kohutav, ta haistmismeelt ründas mädaneva kala lehka meenutav hais.

Näidikuid ja nuppe täis armatuurlaud tuuleklaasi all kaardus üle kokpiti esiosa, klaas oli määrdunud ja mudane, vesi ja vetikad olid armatuuri värvi ära pleegitanud. Reisija või kaaspiloodi iste piloodi kõrval oli tühi. Punased, mustad ja sinised drosselklappide lülitid istmete vahel olid endiselt nähtavad, väljalülitatud asendisse lükatud. Kaugemas küljes olid turvavõõga piloodiistmele kinnitatud mehe jäänused. Aeg ja vesi ja bakterid olid ihu täiesti ära söönud ja luukeret hoidsid koos ainult kõõluste ja tugevamate sidemete raasukesed, mis polnud külmas vees kõdunenud. Ta nahkjakk oli enam-vähem terve. Ka teksad, ehkki värvituks pleekinud, olid vastu pidanud. Niisamuti ketsid, ehkki Fin nägi, et kumm oli pundunud, pigistades jalanõusid selle ümber, mis jalgadest veel alles oli.

Kõik, nii kõri, kõrvad kui nina olid täielikult kuju kaotanud ja kolp oli selgelt näha, pehmete kudede küljes rippusid mõned üksikud juuksesalgud.

See kõik oli paras šokk kahele vanale sõbrale, kes mäletasid noort, andekat, rahutut, lopsaka lokkis juuksepahmakaga Roddyt. Aga kõige rohkem häiris neid kohutav vigastus, mis oli näha vasakul näopoolel ja kolju kuklaosas. Pool lõuga oli puudu, paljastades rea

katkisi kollaseks tõmbunud hambaid. Pösesarn ja kolju ülaosa olid äratundmatuseni puruks löödud.

„Jeesus Kristus.“ Whistleri hääl kandus Finini nagu sosinal lausutud vandesõna.

Ukse avamisega paljastunud stseeni adumine oli võtnud ainult hetke ja Fin pörkus peaaegu kohe tahtmatult tagasi, kukalt vastu Whistleri õlga lüües. Ta virutas ukse kinni ja pööras ringi, et selle vastu istuma vajuda. Whistler kükitas ja vaatas teda suurte silmadega.

„Sul on õigus,“ ütles Fin. „Me poleks tohtinud seda avada.“ Ta vaatas Whistlerile otsa, tolle nägu oli nii kahvatu, et nähtavale ilmusid rõugearmid, mida Fin kunagi varem märganud ei olnud; võib-olla näiteks lapsena põetud tuulerõugete tagajärg. „Aga mitte hauarüvetamise pärast.“

Whistler kortsutas kulmu. „Miks siis?“

„Sest me rikume kuriteopaika.“

Whistler mõõtis teda mõne hetke vältel pika pilguga, hämmeldus tumedaid silmi varjutamas, pöördus siis ning libistas ennast tiivalt maha ja asus tagasiteele kaldapiiri poole, ronides kindlalt nõost välja ja tagasi üles mesitarude poole.

„Whistler!“ hüüdis Fin talle järele, aga suur mees ei aeglustanud isegi sammu ega vaadanud kordagi tagasi.

TEINE PEATÜKK

Fin istus Gunni kabinetis ja vaatas seersandi lauale kuhjunud, lumevaaludena mõjuvaid paberihunnikuid. Aeg-ajalt sõitis Church Streetil mürinal mööda mõni auto ja Fin kuulis isegi nii kaugelt lahes traalrite ümber tiirutavaid kajakaid. Kui ta tõusis ja akna juurde läks, et midagi muud näha, võtsid vaate enda alla ilmetud, kivikrohviga kaetud, järskude katustega majad. Lihunik Macleod & Macleod, kes ei olnud Fini sugulane. Blythswood Care'i heategevuspood nurga peal, käsitsi kirjutatud teatega aknal: „Me ei võta vastu väljamüüki-del seisma jäänud kaupu“. Bangla Spice'i India restoran ja Tai kohvik. Need inimesed on kodust päris kaugel.

Kõigi teiste jaoks läks elu edasi, nagu poleks midagi juhtunud. Ja ometi oli Roddy maiste jäänuste leidmine lennukist järve põhjas Fini mälus asjad pea peale pööranud, muutes koguni ta mälestusi sellest, kuidas kõik oli olnud.

„Turbalihe tundub õige seletusena. Teie sõber Whistler tunneb asja.“

Fin pöördus, kui Gunn paberipatakat hoides sisse marssis. Ta ümmargune nägu laubal kolmnurgana kasvavate juuste all oli raseeritud peegelsiledaks, roosale nahale piserdatud habemeajamisvedelik oli tugeva lõhnaga. Fin ütles: „Neid asju, mida Whistler ei tea, pole just palju.“ Ja jäi mõtlema, mida Whistler küll teab, aga ei räägi.

„Morsgailis on tõepoolest kaduv järv. Ja paistab, et üheksakümnendate alguses oli paar suurt turbalihet Barra ja Vatersay järskudel põhja suunas langevatel nõlvadel. Seega pole siin midagi enneolematut.“ Gunn pillas paberipataka lauale, nagu oleks lund juurde sadanud, ja ohkas. „Aga kadunukese perekonnaga pole me ühendust saanud.“

Fin polnud päris kindel miks, aga kui Roddyle viidati kui kadunu-
nukesele, siis tegi see peaaegu haiget. Oma põlvkonna kõige ande-
kam ja edukam keldi rokkstaar, langenud parimas eas.

„Isa suri viis aastat tagasi, ema eelmisel aastal Invernessi eakate-
kodus. Vendi ega õdesid ei ole. Arvatavasti on kuskil kaugemaid
sugulasi, sest paistab, et Uigi maja müüdi maha kõige sisustusega.
Nende leidmisega võib pisut aega minna.“ Gunn tõmbas käega läbi
tumedate õlitatud juuste, pühkis kätt siis alateadlikult pükstesse. „Teie
semu professor Wilson ronib nüüdsama Edinburgh’s lennukisse.“

„Angus?“

Gunn noogutas. Mälestused ta ainsast kokkupuutest salvava pato-
loogiga ei olnud just õnnelikud. „Ta tahab surnukeha uurida *in situ*
ja me laseme kogu selle paiga fotografeerida.“ Ta hõõrus mõtlikult
lõuga. „Härra Macleod, see jõuab kõigisse ajalehtedesse. Kuradi aja-
kirjanikud lendavad kohale nagu raisakullid. Jaah, ja suured ülemu-
sed niisamuti. Invernessist. Ei üllataks, kui kõige kõrgemad bossid
ennast isiklikult kohale veavad. Neile meeldib nii kohutavalt kaame-
rate ees seista ja oma ületoidetud näolappe telekas näidata.“ Siis jäi
ta viivuks vakka ja pöördus ust kinni lükkama. „Härra Macleod, rää-
kige mulle. Mis viis teid mõttele, et Roddy Mackenzie tapeti?“

„George, ma pigem ei ütleks. Ma ei taha mõjutada su tõlgendust
juhtunust. Arvan, et sa pead selle hinnangu ise andma.“

„Olgu pealegi.“ Gunn potsatas toolile ja keeras ennast nii, et vaa-
tas nüüd Fini poole. „Härra Macleod, mida kuradit te koos Whistler
Macaskilliga tormi ajal sinna üles mägedesse otsisite?“

„See on pikk jutt.“

Gunn tõstis käed ja pani sõrmed kukla taga vaheliti. „Noh, pato-
loogi lennuki saabumiseni on meil vaja natuke aega surnuks lüüa ...“
Ta jättis lause lõpu õhku. Märguanne Finile. Ja Fin mõistis, et pärast
poole elu pikkust lahusolekut olid nad Whistleriga alles paari päeva
eest uuesti kohtunud. Ja see tundus juba terve igavik.